

Јована Пушац, асистент
Правног факултета у Бањалуци

ОДГОВОРНОСТ ИЗВОЂАЧА РАДОВА ЗА НЕДОСТАТКЕ ПРОЈЕКТА

Сажетак: Циљ овог рада јесте анализа грађанскојравне одговорности извођача за недостатке пројекта који узрокују умањење квалитета грађевине, односно који не утичу на њену солидност. Основна је дужност извођача да радове изводи према правилима своје струке, уговору и одобреном пројекту. Извођач не може по својој вољи мењати одобрени пројекат, чак и када га је сам израдио. У том погледу, поставља се питање да ли ће он бити дужан да обавезу стриктној поштовања пројекта, који је добио од наручиоца, извршава без обзира што пројекат садржи недостатке или ће бити одговоран зато што је радове изводио према таквом пројекту услед којег је дошло до недостатака на грађевини, односно грађевинским радовима. Ако је ова друга поставка тачна, поставља се питање за које мане у пројекту извођач одговара (видљиве или скривене), односно како се поставља и разрешава проблем разграничења одговорности пројектанта и извођача у вези са пројектом који садржи недостатке. Најпоследњу, значајно питање је и реализација права и обавеза извођача у случају када извођач мора да одступи од пројекта. Овим радом аутор настоји да обухвати што дељаније и комплетније одговоре на постављена питања.

Кључне речи: недостаци пројекта, обавезе извођача (стручњачка пажња), одступање од пројекта, уговорна одговорност извођача

1. Уводне напомене

Уговор о грађењу је уговор о делу којим се извођач обавезује да према одређеном пројекту сагради у уговореном року одређену грађевину на одређеном земљишту, или да на таквом земљишту, односно на већ посто-

јећем објекту изврши какве друге грађевинске радове, а наручилац се обавезује да му за то исплати одређену цену.¹

Из наведене законске дефиниције произилази да извођач дугује наручиоцу одређени резултат, при чему је дужан да, поштујући пројекат и уговор, сагради објекат који ће одговарати својој намени и захтевима наручиоца. Тиме законодавац, такође, решава дилему у вези са правним карактером овог уговора, јасно истичући да уговор о грађењу представља врсту уговора о делу. Аналогно томе, у односима из уговора о грађењу, а у вези са недостацима грађевине, односно грађевинских радова, сходно ће се примењивати правила уговора о делу.²

Предмет уговора о грађењу одређује се пројектом грађевине, односно техничком документацијом коју чине сви графички, рачунски и описни прилози потребни за извођење радова.³ Техничку документацију израђује организација (пројектни биро) овлашћена и регистрована за ту делатност.

У вези са одговорношћу извођача за недостатке пројекта потребно је правити разлику између ситуација када извођач изводи радове према пројекту који му је обезбедио наручилац и кад он израђује пројекат, односно ангажује за то овлашћену организацију.

Из одредбе члана 630. Закона о облигационим односима не произилази експлицитно да је прибављање пројекта обавеза наручиоца иако је то у пракси најчешћи случај. Но, уговором о грађењу може се предвидети обавеза извођача радова да припреми техничку документацију у складу са пројектним задатком. Такви уговори о грађењу приближавају се уговорима о инжињерингу.

¹ Члан 630. став 1. Закона о облигационим односима („Сл. лист СФРЈ“, бр. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89) и Закон о изменама и допунама Закона о облигационим односима („Сл. гласник Републике Српске“, бр. 17/93, 3/96, 39/03, 74/04) у даљем тексту: ЗОО

² Члан 641. у вези са члановима 606 - 621. ЗОО

³ Према члану 63. став 1. Закона о уређењу простора и грађењу („Сл. гласник Републике Српске“, бр. 55/10) техничку документацију чине идејни, главни и изведбени пројекат, пројекат изведеног стања, документација контроле квалитета, упутства за одржавање и погон објекта и пројекат уклањања за објекте бруто грађевинске површине преко 400 м². Члан 65. став 1 - 5. истог Закона дефинише главни пројекат као скуп међусобно усклађених пројеката којима се даје техничко решење објекта, приказ смештаја објекта у простору, доказује испуњење битних захтева за објекат, техничких норми и прописа. На основу главног пројекта издаје се одобрење за грађење и изводе се радови на изградњи објекта, а на основу пројекта изведеног стања врши се технички преглед објекта и издаје употребна дозвола. Главни пројекат заједно са одобрењем за грађење трајно чува орган управе који је издао одобрење за грађење и инвеститор, односно власник објекта. Главни пројекат израђује се у складу са локацијским условима, а зависно од врсте објекта и техничке структуре објекта садржи архитектонски пројекат, грађевински пројекат, пројекте инсталација, пројекат технолошког процеса, пројекат уградње опреме и друге пројекте који морају бити међусобно усклађени.

Међутим, независно од ових ситуација које нешто модификују одговорност извођача, основно правило је да је извођач одговоран за мане у пројекту само у случају ако су оне видљиве, односно ако је он могао да их примети. Другим речима, за скривене мане извођач не одговара. Ова одговорност за мане у пројекту, који је сачинило друго лице, објашњава се стручношћу извођача, јер се полази од претпоставке да је он као стручњак морао да примети видљиве мане у пројекту и да на исте скрене пажњу наручиоцу. У супротном, у свим правним системима, па и у нашем, извођач ће одговорати за штету коју је услед тога претпео наручилац.⁴

2. Одговорност за грешке у пројекту

Наиме, извођач је дужан да благовремено и детаљно проучи техничку документацију на основу које се изводе уговорени радови и да од наручиоца благовремено тражи објашњење о недовољно јасним детаљима. Сматраће се да је објашњење тражено благовремено, ако је наручиоцу, према околностима које су од утицаја, дато довољно времена да може поступити по захтеву, а да не настане застој у извођењу радова.⁵

Ако у техничкој докуменатцији уочи недостатке или сматра да је треба мењати ради њеног побољшања или из других разлога, дужан је да о томе благовремено обавести наручиоца. Но, у случају да ти недостаци угрожавају сигурност објекта, живот или здравље људи, саобраћај или суседне објекте, извођач је дужан да наручиоца, не само обавести о таквим недостацима, већ и да обустави даље извођење радова и предузме мере за њихово отклањање.⁶

Обавеза извођача да инвеститора обавести о грешкама у пројекту прозилази из његове обавезе да обезбеди одговарајући квалитет радова које изводи, али и из чињенице да је он стручна професионална организација која може запазити оно што је препрека постизању уговореног квалитета радова. Осим тога, извођач је у извршењу својих уговорних обавеза дужан да поступа с пажњом доброг привредника,⁷ примењујући стручно знање које се од њега, по критеријуму професионалне одговорности, очекује.

Сматра се да је извођач требало да уочи грешке у пројекту, ако је то могао да учини обзиром на просечну стручност грађевинара, која се од ње-

⁴ Јелена Вилус, Грађанскоправна одговорност извођача и пројектанта, Грађевинска књига, Београд, 1973, стр. 82.

⁵ Узанса број 13. Посебних узанси о грађењу („Сл. лист СФРЈ“ бр. 18/77); Посебне узансе о грађењу примењују се на основу члана 21. став 2. ЗОО и члана 1107. став 1. и став 3. ЗОО

⁶ Узанса број 14. Посебних узанси о грађењу

⁷ Члан 18. став 2. ЗОО, као и узанса број 60. у вези са узансом број 234. Општих узанси за промет робом („Сл. лист ФНРЈ“, бр. 16/54)

га очекује. Према томе, за специјализована извођачка – грађевинска предузећа, критерији може бити оштрији.⁸ Тако, извођач, специјализована организација, одговара за недостатке испољене у гарантном року, ако су изазвани грешкама у техничком решењу на које није упозорио наручиоца“.⁹

Основно је, дакле, правило да извођач не одговара због грешке у пројекту, јер је за то одговоран пројектант, већ због пропуштања да наручиоца обавести о тој грешци и упозори га на последице до којих, услед тога, може доћи. У образложењу једне пресуде наводи се да је извођач радова одговоран према наручиоцу за штету насталу услед грешке у пројекту, ако на њу није упозорио наручиоца или пројектанта. Пошто је извођач изводио радове према пројекту који је добио од наручиоца, у конкретном случају суд је оценио да је настала штета последица грешке у пројекту исто колико и пропусти извођача да на ту грешку упозори наручиоца, па зато извођач и наручилац треба да снесе штету на равне делове.¹⁰

При процени одговорности извођача за недостатке у пројекту важно је најпре утврдити да ли су ти недостаци били видљиви, затим да ли је извођач о њима благовремено обавестио наручиоца, као и да ли је обуставио радове уколико такве мане изискују обустављање радова. Ово је став који прихвата и доследно спроводи и наша судска пракса. Тако се у једној пресуди наводи да извођач радова не сноси ни делимичну одговорност за недостатке у пројекту које није открио пре или у току извођења радова, ако ти недостаци имају карактер скривених мана.¹¹

С друге стране, ако извођач није приметио, нити је, с обзиром на своју стручност, могао приметити недостатке у пројекту, он неће одговарати за штету која из тога проистекла за наручиоца.¹² У једном случају, утврђе-

⁸ Золтан Биро, *Грађанскојравна одговорности пројекцијанца на основу уговора о пројекциовању*, Правни живот бр. 8-9, Београд, 1975.

⁹ Одлука Врховног суда БиХ, број Пж. 550/88 од 12.10.1988. године. „Из налаза и мишења вјештака произилази да је пројектовани нагиб крова био мален и да је тужени као извођач радова то морао уочити, те тужиоцу на то скренути пажњу. Тужени није тако поступио, него је, шта више, извршио промјену покривача, предложивши тужиоцу али-лим са мањом дубином вала од пројектованог, што је по мишљењу вјештака погоршало ситуацију, а тужени као стручно лице преузео сав ризик за ову врсту послова“ – извод из образложења ове одлуке.

¹⁰ Пресуда Врховног привредног суда, Сл. 1112/72 од 09.7.1973. године, Привреда и право, бр. 2/74, стр. 64

¹¹ Пресуда Врховног привредног суда бр. Сл-425/67 од 18.4.1967. год. објављена у: Јован Војиновић, Приручник за инвеститоре и извођаче радова у области грађевинарства, Београд, 1971, стр. 239.

¹² Пресуда Врховног привредног суда бр. Сл-129/72 од 15.5.1972. год. Слично схватање изражено је у пресуди истог суда (бр. Сл-386/70 од 21.10.1970. год.) у којој се наводи да извођач грађевинских радова одговара инвеститору за штету која настане због грешке у пројектовању ако је, с обзиром на своју стручност, морао уочити грешку. Види такође пре-

но је да је димњак изграђен према одобреном пројекту, али је после његове изградње показао нефункционалност која се огледа у необезбеђењу производње техничке паре природном промајом с тим да је утврђено, као неспорно, да тај недостатак није последица несолидног и некавалитетног рада извођача, већ је последица неадекватног пројекта који је израдио један пројектантски биро и који је наручилац предао извођачу радова. Решавајући тај случај, суд је закључио да би извођач радова одговарао да је приметио или да је морао приметити недостатке – стручном анализом пројекта. Међутим, како извођач то није могао да примети, нити је био способан да оцени да ли ће пројектовани димњак природном промајом моћи да производи техничку пару, јер је за ту процену потребна ужа специјалност и знање, суд је нашао да извођач у конкретном случају није одговоран због нефункционалности изграђеног димњака.¹³

Међутим, напоменом у грађевинском дневнику „да се изолација око цеви изводи слабо и да изолација око зидова и цеви не одговара“, извођач радова није искључио своју одговорност за штету, јер се овакве напомене у дневнику не могу сматрати као упозорење ако је извођач и поред тога наставио са даљим радом.¹⁴

Ово правило примењује се и у вези са упутствима које извођачу даје надзорни инжињер. Уколико та упутства по мишљењу извођача могу да представљају штету за извођење радова на начин који то захтева наука и грађевинска техника, извођач је дужан да на то скрене пажњу, јер ће у супротном бити одговоран и за такве грешке.¹⁵ У том смислу се изјашњава и наша судска пракса. Извођач радова је одговоран за мане изведених радова без обзира што је радио под сталним надзором и искључивим упутствима наручиоца ако су мане настале због непридржавања своје струке.¹⁶

Напослетку, судска пракса је заузела став и по питању одговорности извођача за доследно поступање по пројекту који је обезбедио наручилац, а према којем поједини радови нису пројектовани економично. У том случају извођач није дужан да учествује у сношењу трошкова који се односе на рад који се при пројектовању могао целисходно ограничити.¹⁷

суду Врховног привредног суда бр. 318/65 од 14.5.1965. год. Наведене пресуде су објављене у : Ј. Војиновић, нав. дело, стр. 237-241.

¹³ Драгослав Вељковић, Облигационо право кроз коментар кроз Закон о облигационим односима са регистром појмова, Београд, 2005, стр. 612.

¹⁴ Пресуда Врховног привредног суда бр. Сл-1507/60 од 2.11.1960. год. објављена у: Ј. Војиновић, нав. дело, стр. 237.

¹⁵ Ј. Вилус, нав. дело, стр. 84.

¹⁶ Решење Врховног привредног суда, Сл. 377/65 од 16.6.1965. године

¹⁷ Види Одлуку Врховног привредног суда, број Сл. 145/67, објављена у: Ј. Војиновић, нав. дело, стр. 239.

3. Одговорност за одступање од пројекта

Грађевински радови који су предмет уговора о грађењу морају бити изведени у складу са пројектом. Но, врло често практични разлози намећу потребу одступања од пројекта у вези с којим је закључен уговор због тога што, на пример, извођач констатује да је за правилно функционисање објекта неопходно извршити измене у пројекту или због тога што на тржишту не постоји онакав материјал или опрема какви су предвиђени пројектном документацијом па је потребно извршити замену, или због тога што се приликом реализације пројекта утврди да су потребни извесни накнадни радови који се не налазе у пројекту и спецификацијама, а неопходни су за извршење уговора, или напослетку, из разлога што је извођач при извођењу радова наишао на препреке (тешке физичке услове терена, појаве подземних вода и сличне ванредне и неочекиване догађаје).

Треба имати у виду да се према самој природи грађевинских послова никада не може са сигурношћу предвидети количина грађевинских радова који су нужни за изградњу одређене грађевине, предвиђене пројектом, што нарочито важи за компликованије објекте. Стога количина радова описаних у техничкој документацији (предмером и предрачуном) претендује само на релативну тачност. По извршењу пројектованих радова долази или до радова који прелазе уговорне количине – вишкова радова, или постоје негативна одступања изведених радова у односу на уговорену количину радова – мањкови радова. Ова појава се претпоставља приликом закључења уговора, тако да предвиђене количине радова представљају само апроксимативне количине.¹⁸ Напослетку, може доћи и до накнадних, али и до хитних непредвиђених радова којима се такође чини одступање од предвиђеног пројекта.

3.1. Обавеза прибављања измене сагласности наручиоца

У вези са предметом уговора о грађењу треба истаћи да је наручилац за све време извршења уговора овлашћен да мења пројекат којим је предмет уговора опредељен, а извођач је дужан да ради по измењеном пројекту све док измене немају за последицу промену услова грађења које су странке имале у виду приликом закључења уговора.¹⁹ Насупрот томе, извођач нема право да самоиницијативно мења техничку документацију,²⁰ чак ни у

¹⁸ Борислав Благојевић – Врлета Круљ, Коментар Закона о облигационим односима II, Савремена администрација, Београд, 1980, стр. 105.

¹⁹ Б. Благојевић – В. Круљ, нав. дело, стр. 106. Према члану 13. FIDIC, Општих услова уговора (међународни) за грађевинске радове са обрасцима понуда и споразума, извођач је дужан да радове изводи и одржава „у складу са уговором, на задовољство (надзорног) инжињера и да се строго придржава упутстава и смерница инжињера без обзира да ли је то споменуто у уговору или није, а које се тичу или односе на радове“.

²⁰ Узанса број 14. став 1. Посебних узанси о грађењу

случају када ју је сам израдио. За свако одступање од пројекта грађења, односно уговорених радова, он мора имати писмену сагласност наручиоца.²¹ Ова сагласност се може дати и путем грађевинског дневника. Али, разуме се да она неће бити потребна ако извођач одступи од пројекта на изричит захтев наручиоца.²²

Законско правило да за свако одступање од пројекта није довољна усмена, већ искључиво писмена сагласност наручиоца, произилази, с једне стране, из обавезе закључивања самог уговора о грађењу у писменој форми,²³ а с друге стране, из захтева закона да форма одређена за сам уговор, важи и за све његове доцније измене или допуне.²⁴ Став је и наше судске праксе да одступање од пројекта грађења представља измену предмета уговора о грађењу, што условљава и обавезну писмену форму уговора којим се таква одступања у извођењу радова дозвољавају.²⁵ Ако је извођач извео радове одступајући од утврђене техничке документације, а за то није претходно добио сагласност наручиоца, неће моћи да захтева повећање уговорене цене за радове које је извршио без такве сагласности²⁶ па ни по основу стицања без основа. С друге стране, кад извођач изведе радове супротно инвестиционо-техничкој документацији, одговоран је за насталу штету и ако је поступао по правилима струке, јер ризик такве изградње наручилац није дужан да сноси.²⁷ Према ставу наше судске праксе, ако је извођач радова одступио од пројекта и тиме нарушио естетски изглед грађевине, наручилац ће имати право да тражи смањење цене.²⁸

Обавеза прибављања писмене сагласности наручиоца односи се на тзв. накнадне радове, тј. оне који међу странкама нису уговорени, а наручилац захтева да се изведу, али и на отклањање недостатка у пројектној документацији које је извођач дужан да сигнализира.²⁹ Једини изузетак од обавезе прибављања писменог налога за одступање од пројекта односи се на случај предузимања хитних непредвиђених радова.

²¹ Члан 633. став 1. ЗОО, као и узанса број 19. став 1. Посебних узанси о грађењу. У вези са накнадним радовима важно је истаћи да се писмена форма захтева чак и у оним правним системима, у којима се иначе, таква форма није предвиђена за закључење уговора.

²² Пресуда Врховног суда Хрватске, број Рев. 285/82 од 27.6.1982. године

²³ Члан 630. став 2. ЗОО

²⁴ Члан 67. став 2. ЗОО

²⁵ Пресуда Вишег привредног суда Србије, бр. Пж.1458/98, објављене у: Козар, Судска пракса, Београд, 2000, стр. 840-841.

²⁶ Члан 633. став 2. ЗОО

²⁷ Решење Врховног привредног суда, Сл. 1047/70 од 27.10.1970. године, објављено у: „Збирка судских одлука“, књига XVI, свеска 2, 1971, одлука под бројем 293.

²⁸ Пресуда Врховног привредног суда Сл.1903/70 од 15.12.1970. године

²⁹ Када одступања од пројекта имају за последицу извођење неугворених радова, странке треба да реше одмах и питање цене ових радова, јер у супротном отварају могућност за спорове.

3.2. Накнадни радови

Сасвим је сигурно да је питање накнадних радова најчешћи и (поред рокова) вероватно најкомпликованији проблем у вези са тумачењем уговора и обавезама уговорних страна. Овај проблем своди се, уствари, на утврђивање да ли један конкретан рад представља накнадни рад и да ли је наручилац обавезан да га плати.³⁰

Према Посебним узансама о грађењу,³¹ накнадни радови су они радови који нису уговорени и нису нужни за испуњење уговора, а наручилац захтева да се изведу. Ради се заправо о радовима који не представљају велике промене у односу на радове предвиђене пројектно – техничком документацијом, који, дакле, не мењају саму природу уговора. Они се разликују од вишкова радова код којих опис позиције радова остаје исти, а само се мења уговорена количина.³² Такође, вишкови радова се сматрају уговореним радовима, па због тога (као и мањкови радова), не утичу на цену одређену у укупном износу, односно подразумевају се под уговореном ценом. За разлику од тога, вредност накнадних радова није обухваћена уговореном ценом, већ се одређује посебним уговором.

У овоме је и садржан *ratio legis* обавезе извођача да накнадне радове оправда писменим налогом наручиоца, јер би, у супротном, извођачи „сумњивог интегритета“ могли да ниским понудама олако добију посао, а касније да захтевају повећање цене услед накнадних радова. У упоредном праву се истиче да је писмени налог потребно издати пре отпочињања радова, што је свакако у интересу самог наручиоца, јер ће тиме наручилац благовремено имати увид у повећање цене радова.

Дакле, да би могао да захтева повећање цене по основу накнадних радова, извођач мора да темљи тај свој захтев било на одредби основног, оригиналног уговора о грађењу којим се предвиђа плаћање накнадних радова, било посебно закљученим уговором.

Имајући у виду наведено, сматрамо да је од изузетне важности потреба да уговорне стране прецизно формулишу своја права и обавезе у вези са извођењем накнадних радова, нарочито када је цена фиксно утврђена. То се најбоље постиже уговарањем процентуалног износа до којег се могу вршити измене пројекта, а да се не дира у предмет самог уговора.

³⁰ Ј. Вилус, нав. дело, стр. 88.

³¹ Члан 9. став 8. Посених узанси о грађењу

³² Уговором се може предвидети да ће се вишкови радова изнад одређеног процента сматрати накнадним радовима.

3.3. Хитни и нејредвиђени радови

Хитни и нејредвиђени радови су такви радови који се без одлагања морају извести због осигурања стабилности објекта или спречавања настанка штете, а изазвани су неочекиваном тежом природом земљишта, продором воде на градилиште и сличним ванредним и неочекиваним појавама.³³ Само у таквим случајевима и само уколико због хитности нејредвиђених радова није у могућности да прибави сагласност наручиоца, извођач радова може одступити од пројекта и мимо те сагласности.

Међутим, треба нагласити да у овим случајевима извођач има, не само право, него и обавезу да, без одлагања и сагласности наручиоца, отклони претеће опасности по грађевину, односно грађевинске радове што проиилази из његове обавезе да изгради квалитетну и безбедну грађевину. Али извођач је и тада дужан да без одлагања обавести наручиоца о нејредвиђеним радовима и предузетим мерама, као и разлозима који су такве радове изазвали.³⁴ Ово из разлога што се нејредвиђени радови изводе о трошку наручиоца, па је важно да он благовремено буде упознат са потребом ванредних материјалних издатака.

Имајући у виду начело еквивалентности,³⁵ извођач ће имати право на правичну накнаду за нејредвиђене радове који су морали бити обављени.³⁶ У случају спора о висини накнаде, судови примењују првенствено тржишну цену уколико постоји. Иначе се утврђује ревидирана калкулативна цена тих радова имајући у виду важеће нормативе и конкретну техничку опремљеност извођача. Уколико би се, услед тих радова, цена објекта знатно повећала, па наручилац изгуби интерес за изградњу објекта, он има право да раскине уговор (што је у сагласности са општим правилом о могућности раскидања уговора због промењених околности) о чему је дужан да без одлагања обавести извођача (јер од тог момента раскид уговора производи правно дејство).³⁷ У случају раскидања уговора, наручилац је дужан исплатити извођачу одговарајући део цене за већ извршене радове, као и правичну накнаду за учињене неопходне трошкове (накнада за неамортизоване припремне радове, накнада за објекте који остају на градилишту, накнада за немогућност искоришћења механизације, итд.).³⁸

³³ Нејредвиђени радови се разликују од вишкова радова по томе што се у пројектној документацији нису могли предвидети, док вишкови радова представљају позитивна одступања од количине предвиђених радова.

³⁴ Члан 634. став 1-3. ЗОО, као и узанса број 19. став 2. Посебних узанси о грађењу

³⁵ Члан 15. ЗОО

³⁶ Члан 634. став 4. ЗОО

³⁷ Члан 634. став 5. ЗОО

³⁸ Члан 634. став 6. ЗОО

4. Смањење и искључење одговорности извођача

Као што смо раније поменули, извођач се не ослобађа одговорности ако је штета настала због тога што је при извођењу одређених радова поступао по захтевима наручиоца. Али чињеница да је, пре извршења неког посла по захтеву наручиоца, упозорио овог на опасност од штете, може да буде од значаја за оцену одговорности извођача, јер би тада његова одговорност била смањена, а према околностима конкретног случаја и искључена.³⁹ Осим тога, када извођач установи да због погрешних упутстава наручиоца не може даље да поступа, он може да раскине уговор и захтева накнаду штете. Сматрамо да нема сметње да се ово правило, које се иначе односи на недостатке који угрожавају солидност грађевине, аналогично примени и на недостатке који умањују квалитет грађевине. Према нашој судској пракси, извођач радова је одговоран за штету насталу изградњом нефункционалног објекта по неревидираној пројектној документацији и без одговарајуће грађевинске дозволе. Он се може ослободити те одговорности само под условом да је пре извођења радова упозорио наручиоца на опасност од штете.⁴⁰

Одговорност извођача према наручиоцу је уговорне природе. Дакле, извођач одговара према наручиоцу за недостатке у изведеним грађевинским радовима само ако су они настали његовом кривицом која се увек претпоставља. С обзиром да се у вези са извршавањем обавеза из уговора о грађењу од извођача очекује да поступа са повећаном пажњом, према правилима струке и обичајима (пажња доброг стручњака), извођач одговара и за најмањи степен кривице, односно, мерило његове пажње при извођењу радова процењиваће се кроз *culpa specialis*.⁴¹ Према томе, ако извођач докаже да није могао запазити грешке у пројекту и поред тога што је уложио пажњу доброг стручњака, он неће одговарати за недостатке грађевине.

5. Регреси

Када су за штету одговорни извођач и пројектант, одговорност сваког од њих одређује се према величини његове кривице.⁴² То ће бити случај када је пројекат, који је обезбедио наручилац, садржао недостатке, а извођач са своје стране није применио стручну пажњу да наведене недостатке уочи и о њима обавести наручиоца. Сходно наведеном правилу, извођач ће

³⁹ Члан 646. ЗОО. Иначе, ово правило представља разраду општег правила из члана 192. став 1. ЗОО, истина под нешто строжијим условима с обзиром на обавезу извођача да пре предузимања посла, упозори наручиоца на могућу штету.

⁴⁰ Одлука Врховног суда Србије, Прев. 449/00 објављена у Билтену број 1/2001.

⁴¹ Члан 18. став 2. ЗОО, као и узанса број 60. у вези са узансом број 234.

⁴² Члан 647. став 1. ЗОО

тада наручиоцу одговарати солидарно са пројектантом,⁴³ ако солидарност уговором није искључена.⁴⁴

При разрешењу међусобног односа извођача и пројектанта, утврђивање се део одговорности сваког од њих сразмерно величини њихове кривиче, односно сваки по наособ ће одговарати за насталу штету у границама својих пропуста и грешака. Ако то не би било могуће, узеће се да на сваког од њих долази по једнак део штете.⁴⁵

Према томе, под условом да солидарност уговором није искључена, наручилац ће моћи целокупан износ штете наплатити било од извођача, било од пројектанта. Тако ће пројектант, који је израдио пројекат грађевине и коме је поверен надзор над извршењем планираних радова, одговарати и за недостатке у извршеним радовима настале кривицом извођача, ако их је могао опазити нормалним и разумним надгледањем радова, али ће имати право да од извођача захтева одговарајућу накнаду.⁴⁶ Исто тако, ако извођач наручиоцу накнади целокупан износ штете настале услед недостатка у извршеним радовима, има право да захтева накнаду од пројектанта у мери у којој недостаци у извршеним радовима потичу од недостатка у пројекту,⁴⁷ а не од његове непажње.

6. Закључак

Анализа одговорности извођача за штету на грађевини, односно грађевинским радовима коју узрокују недостаци пројекта показује да је извођач радова дужан да скрене пажњу наручиоцу на недостатке у пројекту које је запазио, односно које је као стручњак морао да запази, те да у вези с тим тражи одговарајућа објашњења. У супротном, уз одговорност пројектанта који је израдио пројекат, постоји и сразмерна одговорност извођача која се процењује сразмерно степену његове кривиче.

Ова обавеза извођача односи се и на упутства која му даје надзорни инжењер. Уколико она, по стручном мишљењу извођача, могу узроковати штету извођењу радова на начин који то захтева наука и грађевинска техника, извођач је дужан да о томе упозори наручиоца, јер ће у супротном бити одговоран и за такве грешке.

Одговорност извођача протеже се и на одступање од предвиђене пројектне документације. То због тога што је за свако одступање од пројекта,

⁴³ Члан 414. став 1. ЗОО

⁴⁴ Одредба члана 413. ЗОО прописује претпоставку солидарности за уговоре у привреди, осим ако је уговарачи нису изричито отклонили.

⁴⁵ Члан 424. став 1. ЗОО

⁴⁶ Члан 647. став 2. ЗОО

⁴⁷ Члан 647. став 3. ЗОО

па чак и када је пројекат израдио извођач, потребна писмена сагласност наручиоца. Прибављање писменог налога односи се на тзв. накнадне радове који међу странкама нису уговорени, а наручилац захтева њихово извођење, као и на свако отклањање недостатака у пројектној документацији. Право извођача на повећање цене за накнадно изведене радове зависи преваходно од начина на који је уговорена награда за извођење радова, па о томе треба водити рачуна приликом процене његове одговорности.

*Jovana Pušac, Assistant
Faculty of Law Banja Luka*

The Responsibility of the Contractor for Project Deficiencies

Abstract

In this paper the author analyzes a civil law responsibility of the Contractor for project deficiencies resulting in reduced quality of the construction, i.e. not affecting its solidity. Primary obligation of the Contractor is to perform works in compliance with professional standards, the contract and the approved project. The Contractor cannot change the approved project at will, even when he has designed it. Hence, the question must be raised of the obligation of the Contractor to strictly abide by the project, assigned to him by the Authority, regardless of evident deficiencies of the Project and of his responsibility for performing works in compliance with the said project resulting in deficiencies in the construction, that is construction works. If the latter hypothesis is correct, then it must be established what deficiencies in the project fall under the responsibility of the Contractor (visible or hidden), i.e. the issue of dividing responsibility between the Project Designer and the Contractor in terms of the project deficiencies must be set up and solved. Finally, it is also important to define the realization of rights and duties of the Contractor in case the Contractor has to recede from the Project. In this paper the author tries to offer detail and complete answers to raised questions.

Key words: project deficiencies, obligations of the Contractor (professional care), receding from the Project, contractual responsibility of the Contractor.